

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Development of Active Learning Activities on Thai Culture for Mathayomsuksa 4 Students

ARTICLE INFO

Article history :

Received 31 MARCH 2021

Revised 20 JULY 2021

Accepted 7 AUGUST 2021

Available Online

จินตนา ดวงจำปา¹ และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ²

Jintana Duangchampa¹ and Piyaluk Potiwan²

ABSTRACT

The objectives of this research were; 1) to develop learning activities by using active learning approach with the efficiency of 80/80, 2) to compare the students' learning achievement between before and after the active learning , 3) to compare the students' analytical thinking ability between before and after the learning activities, and 4) to study the students' satisfaction towards the active learning. The sample were 43 Mathayomsuksa 4 students of Chiang Yuen Phitthayakhom School, Maha Sarakham Province, academic year of 2020. They were selected by cluster random sampling. The research instruments were; lesson plans, learning achievement test, analytical thinking ability test, and questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent samples.

The results of this research showed that; 1) the active learning lesson plans using had efficiency met the set criteria of 83.09/81.51. The achievement mean score after learning was higher than the before learning. 3) Students' analytical thinking ability after the learning was higher than before the learning at the .05 level of significance, and 4) the students' satisfaction towards learning in overall was at highest level.

KEYWORDS : ACTIVE LEARNING ACTIVITY / THAI CULTURE

---

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย
M.Ed. (Social Studies), Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประเทศไทย
Associate Professor, Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.
Corresponding author; E-mail address : Dguitanaka@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 43 คน ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.09/81.51 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกโดยมีภาพรวมมีระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก / วัฒนธรรมไทย

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามสมรรถนะทั้ง 5 ประการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะทำให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์ ประยุกต์ความรู้ที่มีมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือปัญหาต่าง ๆ ตามศักยภาพของนักเรียนอย่างเต็มความสามารถ เป็นการเน้นประโยชน์สูงสุดให้กับนักเรียนโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการใช้ทักษะชีวิตให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีทักษะเฉพาะด้าน มีความรู้ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพตามความถนัดของตนเอง ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ตอบสนองต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีความสำคัญในการนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เป็นสาระที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญในเรื่องการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง อีกทั้งยังทำให้มีหลักในการประยุกต์ความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์อีกด้วย

การเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเอง ใช้ชีวิตในสังคมอย่างสงบ ไม่สร้างความเดือดร้อน หรือสร้างปัญหาให้แก่สังคม เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

ไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่นศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตย เคารพสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก อีกทั้งไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม และสามารถแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ปัจจุบันยังคงมีการสอนแบบบรรยาย นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และเกิดการคิดที่แตกต่างจากการคิดแบบเดิมนั่นเอง

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายและให้นักเรียนจดบันทึกลงในสมุด ขาดการตั้งคำถามกระตุ้นความคิด การวิเคราะห์เนื้อหาให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้นักเรียนขาดการใช้ความสามารถในการคิดรวมไปถึงการขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อีกทั้งยังทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำอีกด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านความคิด และการกระทำของนักเรียนและการคิดสร้างสรรค์นักเรียนจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาและกระตุ้นซึ่งนักเรียนด้วยคำถามหรือนำเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ นอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการลงมือปฏิบัติงานของนักเรียนหรือในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอีกด้วย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนทุ่มเทในการเรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน และทำให้นักเรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบ ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนแสดงบทบาทในการเรียนรู้เป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มสามารถสร้างขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน มาเป็นผู้ให้คำแนะนำและผู้ช่วยเหลือ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (วารินทร์พร พันเพ็ญฟู, 2562) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกจะเป็นการสร้างและกระตุ้นความสนใจในการเรียน ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อีกทั้งเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนการทำงานเป็นทีมจะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจในการทำงานเป็นทีม มีกระบวนการทำงาน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนและครูผู้สอนที่ดี

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต เรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการมุ่งกระตุ้นให้นักเรียนมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม จากการสังเกตการเรียนการสอนของนักเรียนพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบรรยายและจดบันทึก ยังขาดกิจกรรมเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน การเชื่อมโยงเนื้อหาเข้าสู่ชีวิตจริงเพื่อให้นักเรียนได้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในการพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพดังกล่าวนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกจึงเป็นรูปแบบที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะความรู้หรือความสามารถในด้านการคิด ที่จำเป็น อีกทั้งเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 ห้องเรียน รวม 310 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม จำนวน 43 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผน 10 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมีค่า 4.62–4.92
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความยากตั้งแต่ 0.25–0.79 ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21–0.71 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73
3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความยากตั้งแต่ 0.36–0.61 ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.39–0.64 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.79
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 ข้อ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60–1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยกำหนดประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ด้วยสถิติทดสอบสมมุติฐานแบบ t-test (Dependent Samples)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ด้วยสถิติทดสอบสมมุติฐานแบบ t-test (Dependent Samples)

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการหาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รายการ	N	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	เกณฑ์ 80/80
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	43	100	3573	83.09	8.30	83.09	เป็นไป
ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2)	43	20	701	16.30	1.52	81.51	ตาม เกณฑ์
ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) = 83.09/81.51							

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลของประสิทธิภาพของของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) = 83.09/81.51 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 กล่าวคือ ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) มีค่าเท่ากับ 83.09 ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) มีค่าเท่ากับ 81.51

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	43	7.79	2.81	42	21.82**	.000
หลังเรียน	43	16.30	1.52			

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.79 คะแนน และมีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.30 คะแนน โดยมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน

3. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	43	7.23	2.69	42	26.23**	.000
หลังเรียน	43	16.42	1.31			

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.23 คะแนน และมีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.42 คะแนน โดยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนพอใจกับการทำใบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับเพื่อน	4.84	0.37	มากที่สุด
2	นักเรียนพอใจกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	4.79	0.41	มากที่สุด
3	นักเรียนสนุกกับการเล่นเกมจับคู่ภาพ	4.81	0.39	มากที่สุด
4	นักเรียนสนุกกับการเล่นเกม kahoot! ผ่านโทรศัพท์มือถือ	4.93	0.34	มากที่สุด
5	นักเรียนชอบกิจกรรมการโต้วาที	4.81	0.39	มากที่สุด
6	นักเรียนชอบการจัดนิทรรศการในห้องเรียน	4.77	0.48	มากที่สุด
7	นักเรียนพอใจกับการศึกษาความรู้จากนิทรรศการในห้องเรียน เรื่อง วัฒนธรรมไทย	4.84	0.37	มากที่สุด
8	นักเรียนชอบที่มีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.91	0.29	มากที่สุด
9	นักเรียนสนุกกับการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต-ปัจจุบัน เรื่อง วัฒนธรรมไทย	4.77	0.48	มากที่สุด
10	นักเรียนสนุกกับการวิเคราะห์สถานการณ์และค้นหาคำตอบ	4.74	0.49	มากที่สุด
11	นักเรียนชอบที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	4.84	0.37	มากที่สุด
12	นักเรียนพอใจกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล	4.81	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
13	นักเรียนชอบที่ครูสรุปเนื้อหาการเรียนได้ อย่างเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.77	0.48	มากที่สุด
14	นักเรียนชอบสื่อการเรียนการสอน ที่ครูนำเสนอ	4.88	0.39	มากที่สุด
15	นักเรียนพอใจกับรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบเชิงรุก	4.79	0.41	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.82	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา (สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม) หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบบเชิงรุก มีความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, SD = 0.41)

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลได้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.09/81.51 สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย โดยรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.09/81.51 สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 นั่นคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกระหว่างเรียน โดยรวมร้อยละ 83.09 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยรวมร้อยละ 81.51 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากกว่าฟัง บุนหา วัฒนธรรม (2546) ได้กล่าวว่า การเรียนแบบเชิงรุก เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทั้งในเชิงทักษะ ต่าง ๆ เช่น การทดลอง การสำรวจตรวจสอบ และการปฏิบัติเพื่อเข้าใจปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ชนิษฐารัตน์ อินทราภรณ์ (2540) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ สมรรถภาพ ทางการเรียน ความรู้ และทักษะที่นักเรียนได้รับการสอนจากครูผู้สอน จะสามารถตรวจสอบได้โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวรรณ นัยเนตร (2560) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับคำถามระดับสูง เท่ากับเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหวทั้งด้านร่างกายและทางด้านความคิดอยู่เสมอ โดยการนำเทคนิคการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอีกด้วย พิมพันธ์ เชชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2558) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฟัง พูด อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็นขณะลงมือทำกิจกรรม และในขณะเดียวกันนักเรียนต้องใช้กระบวนการคิด โดยเฉพาะกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิมพันธ์ เชชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2558) กล่าวไว้ว่า การให้นักเรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ การนำเสนองานทางวิชาการ เรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ทั้งมีการฝึกปฏิบัติ ในสภาพจริงมีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นถึง 90% ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผกาวัลย์ นามนัย (2562) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายและการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก ทั้ง 2 วงรอบ ผลปรากฏว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกคน ซึ่งหมายความว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรुकนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daouk, Bahous and Bacha (2016) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน และพัฒนาความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนด้วย

3. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนสามารถเกิดกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ประกอบไปด้วย ขั้นตอนเตรียมความพร้อม เป็นการสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนในการทบทวนความรู้เดิมแบบเชิงรุก เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในการเริ่มเรียนเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรม ขั้นปฏิบัติกิจกรรม เป็นขั้นที่มีการทำกิจกรรมในรูปแบบเชิงรุก เป็นการเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทำงาน รวมไปถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ขั้นอภิปราย และสรุปองค์ความรู้ เป็นการสรุปผลจากการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ 2 เป็นการสรุปองค์ความรู้ระหว่างนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ และร่วมกันสรุปความรู้แบบเชิงรุก และขั้นขั้นประยุกต์ใช้ เป็นการกระตุ้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำองค์ความรู้ไปเชื่อมโยงในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ สุวิทย์ มูลคำ (2547) ได้ให้ความหมายความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกการแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้กล่าวถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ของมาร์ซาโน (Marzano) ประกอบไปด้วย 1) ทักษะการจำแนก คือ ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์ เรื่องราวสิ่งของออกเป็นส่วนย่อย ๆ ให้เข้าใจง่าย 2) ทักษะการจัดหมวดหมู่ คือ ความสามารถในการจัดประเภท จัดลำดับจัดกลุ่มของสิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เข้าด้วยกัน โดยยึดโครงสร้างลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นประเภทเดียว 3) ทักษะการเชื่อมโยง คือ ความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร 4) ทักษะการสรุปความ คือ ความสามารถในการจับประเด็นและสรุปผลจากสิ่งที่ กำหนดให้ได้ และ 5) การประยุกต์ คือ ความสามารถในการนำความรู้ หลักการและทฤษฎีมาใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ สามารถ

คาดการณ์จะประมาณ พยากรณ์ขยายความคาดเดาสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกมีความสัมพันธ์กันจนทำให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ อังคสัญลักษณ์ (2559) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการ 5 ขั้น ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทัศนคติการเรียนรู้แบบเชิงรุกของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลการวิจัยว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก นักเรียนกลุ่มทดลอง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, $SD = 0.41$) เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นไม่ได้มีเพียงการจัดรูปแบบการสอนแบบบรรยายหรือการจดบันทึกเท่านั้น แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นวิธีการที่ตอบสนองตามความต้องการของนักเรียนและเห็นนักเรียนเป็นหลักจากการทำกิจกรรมในห้องเรียน เช่น การเล่นเกม กิจกรรมได้วาที และการทำงานกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์อีกด้วย สมรภูมิ ชวัญคุ้ม (2530) กล่าวว่าความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความพึงพอใจที่เป็นผลมาจากทัศนคติ และความสนใจของบุคคลที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทัศนคติและความสนใจดังกล่าวนี้จะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงานหรือกิจกรรมได้ ทิศนา แคมมณี (2559) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดมาจัดการเรียนการสอนว่า การเข้าใจความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้เข้าใจในพฤติกรรมของบุคคลได้ ในกระบวนการเรียนการสอนหากผู้สอนสามารถหาได้ว่านักเรียนแต่ละบุคคลนั้นมีความต้องการอยู่ระดับใดขั้นใด ผู้สอนสามารถนำความต้องการของนักเรียนมาเป็นแรงจูงใจจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้สิ่งนั้นได้ ภาณีดา ชัยปัญญา (2541) กล่าวถึงการวัดความพึงพอใจ คือ การใช้แบบสอบถามโดยผู้ทำแบบสอบถามต้องการทราบถึงความคิดเห็นซึ่งจะสามารถกระทำได้ในลักษณะ การกำหนดคำตอบ ให้เลือกการตอบคำถามอิสระ เพื่อให้ผู้ตอบมาเป็นแบบแผนเดียวกันมักใช้ในกรณีที่ต้องการกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน คือ มาตราส่วนแบบลิเคิร์ทประกอบไปด้วย ข้อความที่แสดงถึงทัศนะในบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง มีคำตอบแสดงระดับตามความรู้สึก 5 คำตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพงษ์ สุพรหม (2561) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการเน้นนักเรียนให้ลงมือปฏิบัติ ครูผู้สอนควรใช้สื่อที่น่าสนใจ ทันสมัย และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน รวมถึงศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อให้พร้อมในการเรียนรู้
2. ในการทำกิจกรรมกลุ่มหรืองานที่ครูมอบหมายนั้น ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและร่วมมือในการทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือ แบ่งหน้าที่ในการทำงาน และปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน
3. ครูผู้สอนควรใช้กิจกรรมจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เช่น การสร้างสถานการณ์ในห้องเรียน การใช้เกมออนไลน์ เป็นต้น
4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นการจัดกิจกรรมที่มีความหลาย ซึ่งในบางกิจกรรมจำเป็นต้องใช้เวลามาก ครูผู้สอนควรวางแผนหรือยืดหยุ่นตามความเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ กับเรื่องอื่น ๆ หรือวิชาอื่นในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบเชิงรุก ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความสามารถในการทำงานเป็นทีม เจตคติในการเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.
- ชนินทร์ชัย อินทிரากรณ์. (2540). *พจนานุกรมศัพท์การศึกษา*. ไอ ดิว บู้คเซ็นเตอร์.
- ทิตินา แชมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ นัยเนตร. (2560). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการให้เหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(26), 77–89.
- บุหงา วัฒนะ. (2546). Active learning. *วารสารวิชาการ*, 6(9), 30–34.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). *การพัฒนาการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. 1991 เทคนิคพรินติ้ง.
- ผกาวัลย์ นามนัย. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายและการดำเนินชีวิต และความสามารถในการแก้ปัญหาย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์นัธ เศษะคุปต์ และเพชร ยินดีสุข. (2558). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภนิดา ชัยปัญญา. (2541). *ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสม ภายใต้โครงการ ปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยงยุทธ อังคัลัญญลักษณ์. (2559). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และทัศนคติการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4* [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ*. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(1), 135–145.
- สมรภูมิ ขวัญคุ้ม. (2530). *ความพึงพอใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่มีต่อการจัดสวัสดิการภายในมหาวิทยาลัย* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธิพงษ์ สุพรม. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. *Ubon Ratchathani Journal of Research and Evaluation*, 7(12), 35–145.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- Daouk, Z., Bahous, R., and Bacha, N. N. (2016). Perceptions on the effectiveness of active learning strategies. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8(3), 360–375.